

כאיל תערוג גליין 20 תרומה תשע"ד

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא, ממון רבן של ישראל רבנו
בעל האילת השחר שליט"א, מספריו הק' ומכתבי תלמידים

מתורת הפרשה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. (תרומה כה, ח)

שאל רבנו שליט"א, הרי בן אדם יכול לעשות רק דבר דומם ולא רוחני, וכיצד כתוב ועשו לי מקדש שזה דבר רוחני, והיה לו לומר ועשו לי בית וכדומה (עי' רש"י). ותיירץ, שכבר ביארו לנו חז"ל (הובא בנפש החיים ש"א פ"ד בהגה"ה), שלא נאמר ושכנתי בתוכו אלא בתוכם, כיון שהכונה היא להשראת השכינה בתוך כלל ישראל.

והמבואר בזה, שאין זה רק פשט הלשון בפסוק, אלא מרמזת לנו התורה, שהמשכן הוא דבר אמצעי, שעל ידו תהיה השכינה שרויה ממש בלב כל אחד מישראל, ובוודאי הדבר הזה תלוי באדם, וככל שהוא מתקדש כך יש בו יותר שכינה. ועל זה יוצדק הלשון 'ועשו לי מקדש', כיון שמעשה האדם גומרים ממש להשראת השכינה בתוכו, ועיי' מעשה בני ישראל נהיה לא רק בית לשם ה' אלא גם כח קדושה שנכנס בליבותיהם, והבן.

ויש לנו ללמוד מזה, עד כמה צריכים אנו לנקות ולהכין את הלבבות שלנו. והרי כשמגיע איזה נשיא גוי שידיו מגואלות בדם רח"ל, מכינים לו את המלוונות היפים ביותר, ומנקים הכל לתפארת, על אחת כמה וכמה למלך מלכי המלכים הקב"ה, שצריכים להכין את עצמו אליו, ולנקות ליבותינו מכל פגם וליכלוך ולטהרם לכבוד שכונתו יתברך. (יצחק ירנן רשימות רבי יצחק לוויןשטין זצ"ל עמ' 215, ועיי' באילת השחר כאן מש"כ עד"ז בנוסח אחר ובאריכות).

והבריח התיכן בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה. (תרומה כו, כח)

ודרשו בגמ' שבת (צח, ב) "והבריח התיכן בתוך הקרשים, תנא בנס היה עומד". והנה לכאוי' איך נצטוו לעשות דבר שאפשרי רק עיי' נס. וצ"ל דאם יש ציווי זה כבר הי' עושה את הנס, וכן מפרשים בהא דאמרו (עירובין נה, א) לא בשמים היא שאילו היה בשמים אתה צריך לעלות אחריה, דלכאורה איך אפשר לעלות לשמים, אלא שאם הקב"ה מצוה ללמוד תורה והיא בשמים, הרי בזה גופא נאמר לאדם שיהיה לו נס. וכן בכל דבר, שאם אדם עושה כל מה שביטלתו הקב"ה מסדר לו למעלה מדרך הטבע, וכן פירש הגר"א (ראה קול אליהו סוכה נ"ב) מה שאמרו בקידושין (דף ל ע"ב אלמא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, דהכונה שאם האדם עושה מצדו את כל המאמצים הקב"ה עוזרו. (אילת השחר שבת צח, ע"ב)

ענין בפרשה – ועשו לי מקדש – בית כנסת

ליזהר מדיבור בתפילה

במכתב לתושבי רכסים (י' כסלו תשס"ז) כתב רבנו בתו"ד: ומאד להזהר שלא לדבר דברי חול בבהכ"ס, ובפרט בשבת, וכ"ש מאד להזהר שלא ידברו דברים האסורים. ובמענה לשאלת בית הכנסת בני הישיבות בפלטבוש (תשס"ט), מה ראוי לקבוע בהנהגת בית כנסת חדש, כתב: "ידוע כמה החמירו בשו"ע שלא לשוח שיחה בטלה בבית המדרש וכ"ש בשעת התפילה, והיא מצות עשה של ומקדשי תיראו, שקאי גם על בית מקדש מעט, וראויה זכות זו להגן לכל מי שמשתדל ועמל בקיומה, ואזי יתקיים בהם **ועשו לי... ושכנתי בתוכם**". ופעמים רבות כשמגיעים לרבנו שליט"א לבקש עצה וקבלה כשאחד מחבורה חלה ל"ע, ממליץ רבנו להתחזק בשמירת הדיבור בבית הכנסת, ומספר על בית כנסת חשוב במרכז בני ברק, שחלה שם אחד מעמודי התווך של בית הכנסת, ובאו לבקש ממנו עצה לעשות לרפואתו, ואמר שלא ידברו מברוך שאמר עד סוף התפילה, וכך קבלו ע"ע ומינו שומרים על זה שלא ידברו, וב"ה הבריא לאווי"ש. (כתבי תלמידים)

וכך אמר רבנו: קבלה טובה להנצל מדבר רע, שלא לדבר בבית הכנסת ובית המדרש דברים בטלים. וכידוע המעשה עם התו"ט שתיקן מי שברך על זה, כי נתגלה לו שהיתה תביעה בשמים על זה, ובימי החורבן האחרון -השואה - ידוע כי בארצות המזרח לא הגיעו הגזירות כי הם היו נוהרים מאד בקדושת בהכ"ס ובהמ"ד. (לקט דברי חיזוק ח"א)

וכן העיד הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א: בעת שכהנתי כרב קהילת חניכי הישיבות בקרית הרצוג בבני ברק, חלה אברך ת"ח מבני הקהילה במחלה קשה והציבור כולו חש צורך להתעורר ולהרבות בזכויות, פניתי למוריני ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א ושאלתי אותו במה עלינו להתחזק. והשיב על אתר כיון שבעל התוספות יו"ט תיקן מי שברך מיוחד למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בשעת התפילה, וזה היה בעקבות הגזירות הנוראות בשנות ת"ח ות"ט שנתגלה לו משמים שהחרון אף בעבור עוון זה אי"כ עלינו לקבל חיזוק בענין זה דוקא שזוהי סגולה להנצל מכל נגע ומחלה. וכמובא שם מי שברך אבותינו הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה הקב"ה ישמרהו מכל צרה וצוקה וכל נגע ומחלה. (קובץ יסדת עוז עמ' י'. וראה עוד בקובץ שיצא לאור לזכרו של רבי יצחק נתן איינהורן זצ"ל שהורה להם רבנו להתעורר בעניני כבוד בית הכנסת לרפואתו, ואח"כ לעילוי נשמתו)

פסיקים בעניני דיבור בבית הכנסת

נשאל רבנו האם מותר לאברכים לדבר בבהמ"ד בדברים הנצרכים להם כגון לפרנסתו כמו שמותר להם אכילה ושתייה. ואמר בזה"ל: אשוואכע היתר - היתר חלש. עוד הורה שאם יש חשש שחברו יפגע אם לא יענה לו אפשר שיש לענות לו. (בית יהודה עמ' לו- לח)

מעלת עליית בית הכנסיות לארץ ישראל לעתיד לבוא

אמר רבנו בשיחה בחנוכת הבית לבית הכנסת חניכי הישיבות רוממה - ירושלים: חז"ל אומרים שבית הכנסת נקרא מקדש מעט, ואיתא במגילה (כ"ט א) תניא רבי אלעזר הקפר אומר, עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר ירמיהו (מ"ו י"ח) **כי כתבו בהרים וכרמל בים יבא**, והלא דברים קל וחומר, ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה על אחת כמה וכמה. כי בזמן מתן תורה ההרים האלה באו כדי שיתנו עליהם את התורה ויצאו בבושת פנים, היות שהר סיני הוא הר יותר נמוך והקב"ה רצה להראות שלא הדבר הגבוה זה העיקר אלא העיקר הוא נמוך, מה שיותר נמוך, והיות וסיני הוא הר נמוך התורה תינתן רק על סיני ולא על ההרים הגבוהים [נאפי שתבור וכרמל אינם ההרים הכי גבוהים שבעולם, ויש הרים יותר גבוהים, בכל זאת הקב"ה רצה מה שיותר נמוך, והר סיני שהוא הכי נמוך זכה שתינתן עליו התורה], ולכן היות וסוף כל סוף היה להם בושת פנים כי רצו שתינתן עליהם התורה ולא זכו לזה פייס אותם הקב"ה שיקבעו בארץ ישראל.

וצריך להבין מה היא המעלה בזה שהבתי כנסיות יהיו בארץ ישראל, הרי גם בחוץ לארץ זה בית הכנסת, ולמשל בית הכנסת שבבבל הרי כתוב בחז"ל שכל בי עשרה שכינתא שריא, ובודאי שבזמן שיש עשרה יש גם בבבל שכינה, וא"כ מה חסר להם ומה הם צריכים להיות דוקא בארץ ישראל, הרי ממ"נ אם יהי' בהם עשרה הרי תשרה שם שכינה ואם לא יהיה עשרה מה יועיל מה שהם בארץ ישראל הרי גם בארץ ישראל אם זה ריק מה יש בזה, [ואולי יש משהו אבל בכל זאת]. ומשמע בזה שמה שיש יותר שייכות למצות, זה שייכות לשכינה, והיות שיש בארץ ישראל יותר מצות "מצוות התלויות בארץ" ממילא יש בארץ ישראל יותר קדושה, וכל הנבראים שבעולם שואפים למה שיותר קדושה. וכל זה למה, מפני שהקב"ה הרי ברא את כל הברואים האלה דוממים או צומחים, מה שלכל אלה אין להם שום דבר רק מה שמקיימים רצון ה', 'הוא צוה ונבראו', כי מה דומם יכול לעשות והאיך הוא יכול לעבוד את הקב"ה, והוא כן עובד, וזה ע"י שמתקיים בו כי הוא צוה ונבראו, שבזה הוא מקיים את ציווי ה'. אבל בן אדם יש לו אפשרות לקיים מצות, יש לו בחירה, ובשעה שהוא מקיים מצוה זה שוקל הרבה הרבה יותר. כל הברואים הם כאפס וכאין נגד מה שבן אדם מקיים מצוה, היות שיש לו בחירה. והקב"ה ברא את האדם שהוא מבחר היצירה, מבחר היצורים, וכל מה שהוא עושה זה עושה השפעה בעולמות העליונים, וכל הבריאה כולה הכל תלוי ביד האדם, 'כל ששה תחת רגליו', גם רוחניות גם גשמיות, כל מילה שאדם אומר זה בונה עולמות או מחריב עולמות, אם הוא מדבר דברי תורה ודברים טובים הוא בונה עולמות, ואם ח"ו עושה דברים הפוך הוא מחריב עולמות, הכל תלוי ביד האדם.

וזהו העיקר של הבריאה. מבחר היצורים - האדם יש לו אפשרות בכל מה שהוא עושה לקיים שוב פעם ציווי ה', מה שהדומם הזה הוא ממש משתוקק לזה, וכמו שהמסילת ישרים כותב (פרק א) שעילוי גדול יש לכל הנבראים אם הם משמשים את האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך, וזה מפני שהאדם השלם הוא עובד את הקב"ה כל הזמן, וכל מחשבה ודבור שלו, כל פעולה שהוא עושה הכל עושה השפעה בעולמות, וזה רק הכח של האדם, ואם הוא יכול לזכות שהוא יעשה דבר כזה שעל ידו יתרומם ויתקדש שם שמים, שיתקיים מצות ה', אין לתאר איזה עילוי ואיזה שמחה יש לכל נברא שהוא משמש למה שע"י יתקדש שם שמים.

ממילא היות שבארץ ישראל יש יותר מצוות הרי שארץ ישראל הוא מקום יותר מקודש, ובכל למרות שיש שם שכינה, אבל חסר להם עדיין משהו יותר, והם שואפים לעוד משהו, שיתקדש עוד יותר שם שמים, עוד ציווי ה', וזהו מה שכל הבתי כנסיות עתידים להיקבע בארץ ישראל.

וא"כ אם הבתי כנסיות שבבבל שואפים להיות בארץ ישראל, אז כשעושים בית כנסת בארץ ישראל גופא אין לתאר איזה דבר גדול שיש בזה, וכל הקירות כל הדוממים שיש כאן יש להם הנאה שהם ישמשו את האנשים שיקיימו את המצות, את התפילה, את לימוד התורה, כל מה שעושים דבר טוב, יש להם הנאה (ובאמת אי אפשר לתאר את זה בלשון כאילו יש להם הנאה, רק הכוונה שהמלאך שלהם, השר, הוא מרגיש את זה, וכמו שתוסי' אומרים בכמה מקומות (ע"ז דף י"ז ועוד) שמה שמדברים על דוממים, הדומם אין לו שום דבר רק השר שלו, והשר שלו רוצה שתהי' עליה לנברא), א"כ זה דבר גדול מאד.

שמירת קיום בית הכנסת

אבל דבר אחד צריך לדעת כי כמו שזה דבר גדול אם עושים בית כנסת צריך לדעת ג"כ האיך 'לקיים' את בית הכנסת. הדבר הראשון שצריך לדעת כי יש מקומות שלמרות שהיו בתי כנסיות חשובים מאד אבל היו דברים שגרמו להחריב אותם ח"ו, ממילא לא מספיק רק שילמדו תורה, ובודאי זה הדבר הכי גדול, אבל יש לפעמים מחלוקת וזה יכול להרוס את הכל, ולדאבונינו בהרבה מקומות אם יש רק דבר טוב, השטן עושה מחלוקת, ואם יש מחלוקת כבר לא שווה והכל הולך לטמיון, ובודאי מקוים שאין כאן ח"ו, וצריך לקבל על עצמכם כל האנשים שנמצאים כאן בקבלה גמורה שלא לעשות שום דבר שיבוא לידי ריב, ואם יש ריב כל אחד צריך לוותר, ואז לא יהיה ריב. זה אחד מהכללים.

עוד דבר הוא, שצריך להיזהר מלדבר דברים בטלים, אם מדברים דברים בטלים בבית הכנסת כתוב בזהר הקדוש ובעוד כמה מקומות מאד חמור על זה, שהוא נמצא בתוך פלטרין של מלך, ארמון המלך, והולך ועושה נגד רצונו, לכן בבית הכנסת זה יותר חמור מאשר סתם מקום. וממילא זה דבר מאד טוב שיעשו עד כמה שאפשר שלא יריבו ולא ידברו דברים בטלים וכ"ש לשון הרע ורכילות, וזה מה שמקיים את המקום אם רוצים שהדבר יתקיים. ואז באמת תהי' השפעה גדולה שבמקום הזה אם לומדים זה לימוד אחר, והתפלה היא תפלה אחרת, ועל כל כלל ישראל זה ישפיע. והרי חז"ל (קידושין מ) אומרים שצריך לחשוב תמיד שכל העולם הוא חציו חייב וחציו זכאי ואם עושים דבר טוב זה משפיע לטוב וח"ו להפך, א"כ כל מה שישפיע כאן לטוב יש לזה השפעה גדולה מאד, וכל אחד ואחד יזכה שע"י שהוא מתנהג כמו שצריך הוא ישפיע כאן שיתרומם ויתקדש שם שמים, וע"י כל אחד ואחד יזכה הוא ומשפחתו וכל כלל ישראל יזכו שיהי' להם את הגאולה הפרטית וממילא נזכה גם לגאולה האמיתית לגמרי ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. (שלוש בית ה' עמ' יא-יב)

הלכתא רבתא לשבתא

משיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א

נתינת מתנה שהיא מוקצה

כ' הרע"א שבת (ס, א) על דברי התוס' שם דשילוח מתנה משום שמחת יום טוב חשיב כמו לצורך גופו, מדברי תוס' אמרתי להחזיר לשלוח לחתן ביום חתונתו בשבת נרות כסף שלא הדליקו בו באותו שבת (לדורן דרשה כנהוג) דמשום שמחת החתן מקרי צורך גופו. הנה במה שהתיר הרעק"א לתת בשבת נרות כסף לחתן דמשום שמחת חתן מיקרי צורך גופו, בפשוטו ה"ה לתת מתנה לחבירו בשבת חשיב כצורך גופו, ואיירי שמזכה לחבירו ע"י אחר מבעו"י או שיאמר לו שעד מוצ"ש זה שלי דבלא"ה איכא איסור מתנה בשבת עיי' מ"ב סי' ש"ו. אולם שמעתי בשם הגרא"ל שטיינמן שליט"א דאמר דרק ביו"ט משום שמחת יו"ט כלשון התוס', או לחתן משום שמחת חתן כלשון רעק"א, התירו, אבל לתת סתם מתנה בשבת לא, והטעם בזה משום דלא כל שמחה והנאה חשיב גם צורך, שהרי כל אחד שמח אם יקבל הון רב ואי אפשר לומר שיש לו צורך בהאי שמחה, אלא שיש מצבים מיוחדים שהשמחה הוה בגדר צורך, וביו"ט ובחתן שיש צורך בשמחה הוה אצלם המתנה בגדר צורך וחשיב טלטול לצורך גופו אבל בשבת לא, ויתרה מזה איתא בשבת (דף קכ"ד א) דכשמל"א שרי רק לצורך גמור, ולכך מקלות כיון שאפשר להפשיט הבשר ע"י שמניח ידו על כתף חבירו אף שדבר זה הוי בקושי מ"מ לא מיחשיב צורך משום כך ולא התירו לטלטל למקלות. (עמ' רסב, ועי' מש"כ בס' משנת רע"א האיר יוסף עניני מוקצה סימן ס"ז)

יומא דהילולא – הגאון הגדול רבי יוסף דוב סולובייציק זצ"ל ראש ישיבת בריסק, בנו הגדול של מרן הגרי"ז זצוקללה"ה, נלב"ע ב' אדר א' תשמ"א

מסמוך לגיל בר-מצוה היה לומד רבנו ברציפות דבר יום ביומו, בחברותא עם להבחל"ח הגרי"ד בנו הגדול של מרן הגרי"ז מבריסק, שהיה צעיר מרבנו שליט"א במספר שנים. [מהגרי"ד שמעו פעם לאמור כי הגרי"ז הוא זה שהשתדל ודאג לכך שילמד עם רבנו שליט"א בחברותא, ויצויין שסיפר רבנו שהגרי"ז לא הירשה לבניו להתחבר עם כלל הילדים בבריסק, רק הרשה לו לדבר עם מתי מעט ממש. [ההיכרות של מרן הגרי"ז את רבנו היתה בעקבות שאביו של רבנו שליט"א - הרב ר' נח צבי שטיינמן זצ"ל [נעקדה"ש עם כל משפחתו והגרי"ר שמחה זעליג ריגר זצ"ל ועוד רבים מתושבי בריסק ביום הרג רב ד' מרחשון תשי"ג ד' יקום דמס], היה מקורבו ונאמנו של רבנו הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל, [וכפי שסיפר הגרמ"ד שליט"א שהוא היה גם השליח של הרב ועושה דברו הנאמן בעניני הציבור המסובכים שבעיר, ובחכמתו וצדקתו עלה בידו להשכיך שלום ופשרה בין כולם], והיה מביא את בנו- רבנו שליט"א- פעם בחודש, בלילות שבת, קמיה רבנו הגרי"ז בכדי שיבחן את בנו ויעמוד על ידיעותיו, וכשבחן אותו הגרי"ז על מסכת יבמות, אמר לו: "אני שואל אותך את אותם השאלות ששאלני אבי [מרן הגרי"ח זצ"ל] כשבילדותי בגיל שלך [בן שתיים עשרה] למדתי אף אני מסכת זו...". (כשנשאל רבנו שליט"א על אותם הבחינות אצל הרב מבריסק, סיפר רבנו שליט"א כי בבריסק בימות החורף נהיה לילה בשעה שלוש בערך, וכבר בשבע היו במשפחתו ובמשפחת הגרי"ז אחרי הסעודה, והיה נבחן אצלו רבות, על מסכת גיטין, ומסכת יבמות. רבנו סיפר לדוגמא שכאשר עסק עמו בסוגיא של "כתב ע"ג כתב", נשא ונתן מרן זיע"א עמו בשאלתו המפורסמת של רבי אברהם ברוידא מפרנקפורט)... בשבתות הקיץ היה מרן הגרי"ז בוחן אותו בשעות אחר"צ בכניסה האחורית של הבית הכנסת, היתה שם אבן שבלטה מהקיר, עליה היו יושבים הרב והתלמיד להבחל"ח ועוסקים במשנתם. (מזקנים אתבונן ח"ג עמ' 45 וכת"ת)] רבנו שליט"א הוסיף ואמר שהיה לו עונג והנאה עצומה הן מעצם החברותא – בהיות הגרי"ד למדן ועמקן, אך גם בכך שעל ידי הלימוד המשותף זכה רבנו שליט"א ללמוד את הסוגיות כסדר הדף עם יומני הגרי"ח - פנקסים בו היו כתובים כל ההערות שנשאל הגרי"ח לפי סדר דפי המסכתות. האנשים שהיו נכנסים אצלו, ביציאתם היו כותבים בחדר הסמוך את ההערה, וכן את מה שהגרי"ח ענה על כך. ו"זה היה עונג ממש" - כלשון רבנו שליט"א. ופעם ציטט רבנו מדברי הגרי"ח שראה שם בענין מילה באשה. (מזקנים אתבונן ח"ג עמ' 45)

וסיפר רבנו שמרן הגרי"ז היה נכנס מידי פעם ושואל אותם שאלות על מה שלמדו, וכשלמדנו במסכת קידושין דף טז ע"ב תוס' ד"ה והתנחלתם אותם, נכנס הגרי"ז ואמרנו לו את קושיית התוס' ואמר לנו תירוץ... ואמר רבנו שלא היה אפשר לכל אחד ליכנס לבית הרב, אבל הוא שלמד עם הגרי"ד היה רשאי ליכנס בכל זמן שירצה, וכך זכה להתבונן בכל הנהגותיו של מרן זצ"ל. לימים היה מזכיר הגרי"ד את רבנו בשיעוריו, והיה אומר דברי תורה בשמו. [וכשפעם דיבר הגרי"ד בשיעור על הת"ת בבריסק הסביר ששם לא היו הכתות לפי גילאים אלא לפי רמות, ונתן דוגמא ואמר; נראה לכם שר' אהרן לייב למד עם בני גילו, הוא למד עם ילדים שנתיים ושלוש מעליו]. בהיות רבנו שליט"א נער צעיר כבן י"ב – י"ג למד עם ידידיו הגרי"ר יצחק ניימן זצ"ל והגרי"ד סאלאוויציק זצ"ל בשני ימי חג השבועות את כל מסכת קידושין [גפ"ת], חציו ביום הראשון וחציו ביום השני... (זכרון יצחק עמ' ח').

סייע לו בשליחות

כשעלה רבנו לארץ ישראל משוייץ מסר לו הרב רובינפלד ראש הקהל בלוגאנו "קויטל" עם פדיון להזכירו לברכה לפני האדמו"ר מהר"א מבעלז זצ"ל, וכן מסר לו האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל שהיה אז בשוייץ, שליחות בע"פ ומכתב למסור לחתנו (בזיו"ר) האדמו"ר מסאסוב זצ"ל. וכשעלה רבנו לירושלים הלך עמו הגרי"ד להאדמו"ר מבעלז וסאסוב ז"ע לקיים את השליחות, ולימים ציין רבנו שיש לו הכרת הטוב על כך שסייע לו בזה.

ובאותה הזדמנות של פגישתם הראשונה באר"י, דנו בהלכות התלויות בארץ, ואז מסר הגר"ד לרבנו את חומרת אביו שא"א לעשר ממשקה מדין יוצא, [לימים תמה בזה רבנו דהנה בבבא מציעא דף ל"ח ע"א תנן דהמפקיד פירות אצל חבירו לא יגע בהן, וטעם א' בגמ' משום דחיישינן שמא עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר. ובהמשך מביאה הגמ' ברייתא כגון דבש והדבש, ודבש היינו דבש תמרים, דבש דבורים לא שייך למעשרות. ואעפ"כ חיישינן שמא עשאו תרומה ומעשר, אע"פ שזה יוצא מן הפרי, וצ"ע]. (כת"ת)

המשגיח לשיבת הגר"ד

סיפר רבנו ששח לו המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שרבנו הגר"ד ביקש ממנו בעת שפתח את הישיבה לבנו הגר"ד, שהוא יכהן כמשגיח בישיבה, אולם הדבר לא יצא לפועל. (כתבי תלמידים)

סיוע ברכישת הבנין

אחר פטירת מרן הגר"ד זצוקללה"ה, כשהורגש הצורך לבסס וקיים את ישיבתו הגדולה של הגאון הגדול רבי יוסף דוב זצ"ל שהיתה לאבן שואבת לכל מבקשי תורת ד' בדרך המסורה מרבתינו גאוני בית בריסק זיע"א, התמסר רבנו לדבר ועמד בראש הפעולות לרכישת הבנין עבור הישיבה, וערך אגרות רבות ומפורטות בענין זה לידידיו ומוקירי זכרו הנערץ של מרן זיע"א.

פה אלישע בן שפט – הספדו של רבנו שליט"א על הגר"ד זצ"ל

נאמר בהיכל כולל חזון איש אור ליי"ג אדר א' תשמ"א. ונדפס בקובץ ישורון כרך ח' עמ' ער-רע"א

בגמ' ברכות (ז, א) איתא "גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו (מלכים ב, ג יא) למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה". והנה בתחילתו של הפסוק שם נאמר, ויאמר יהושפט האין פה נביא לה' ונדרשה את ה' מאותו ויען אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים וגו', ופרש"י שם וז"ל בהר הכרמל וביציקתו נעשו אצבעותיו כמעיינות מים, עד שנתמלאה התעלה, וראוי הוא ליעשות לנו נס על ידו במים ע"כ, ולפי פירושו של רש"י לכאורה אין לכוונת הפסוק יצק מים שום שייכות לשימושה של תורה כיון דהכוונה לנס שנעשה במים על ידו, וא"כ מהיכן דרשו חז"ל גדולה שימושה יותר מלימודה, ועוד צריך להבין דהיכן נאמר בפסוק שיצק מים הוא ענין של מעלה וגדלות דיתכן דהכוונה רק לומר מיהו אלישע וא"כ מנין לנו ללמוד מהכא שיש ענין וחשיבות בשימושה של תורה עד שאמרו שגדולה היא מלימודה.

וניתן לבאר דהנה כשאחד מעבדי המלך רצה לתאר מיהו אלישע אמר עליו את התואר אשר יצק מים על ידי אליהו, ומהו הסימן בזה, אלא דמוכח כי על ידי הנהגותיו והליכותיו של אלישע ראו הכל כי הוא יצק מים על ידי אליהו, וזהו דהוכיחו חז"ל שגדולה שימושה יותר מלימודה דכשבאים לתאר מיהו אלישע תוארו הוא אשר יצק מים על ידי אליהו ומהו מוכח דגדולה שימושה יותר מלימודה כיון דכל הנהגותיו הוכיחו והעידו על כך שזכה הוא ליצוק מים על ידי אליהו.

הכל יודעים עד כמה שימש הגר"ד זצ"ל את אביו מרן הגר"ד זצ"ל מנעוריו ועד זקנתו, תמיד הוא הי' עם הרב זצ"ל יחדיו, וממילא בכל עניינו ראו את היצק מים על ידי אליהו, ראו עליו כי זה האיש אשר כל ימיו שימש את אביו הגדול הרב זצ"ל, ודבר זה היה ניכר בכל הן בלימוד התורה הק' והן בהנהגה.

בגמ' כתובות יז, א איתא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן אמר "נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא", ופרש"י נטילתה של תורה ממנו כנתינתה מסיני נטילתה היינו שמת ותלמודו בטל, ובהמשך שם אמרו וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לאחרים לית ליה שיעורא. והנה יש להבין מה שאמרו בגמ' מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא דבשלמא אם התורה היתה ניתנת לאחד מישראל במעמד ששים רבוא מזה היינו למדים שבמתן תורה צריך להיות ששים רבוא, אבל הרי במתן תורה ניתנה התורה לכל הששים רבוא, וא"כ מנ"ל למילף על יחיד שזכה לתורה שצריך ששים רבוא בנטילת התורה ממנו. ועוד דגם מה שאמרו דלמאן דמתני לאחרים לית ליה שיעורא מנלן דהכי הוא דהרי במתן תורה לא היה יותר מששים רבוא ומהיכי תיתי דאין לזה שיעור, אלא מוכח מזה דמה שנתנת התורה היה בששים רבוא הוא מחמת ב' טעמים א' כדי ליתן תורה לכל ישראל ב' מצד עצם המעמד של נתינת התורה הוצרך להיות בששים רבוא.

והנה ידוע כח הציבור שביציבור אין מספר וקרוב ציבור אינו תלוי במנין ובכמות אלא עצם שם כלל ישראל נחשב לציבור ככל כמה יהיו וא"כ עדיין מנלן דנתינת התורה צריכה להיות בששים רבוא דזקא דאולי הוי מצד שם כלל ישראל ככל שיהיו.

אלא הביאור הוא דאם דנים על היחיד כמה מישראל היו בשעת קבלתו את התורה באמת ששים רבוא הו, אבל כשדנים על כל הציבור כמה קבלו את התורה אין זה דבר התלוי במנין אלא שם כלל ישראל קבלו את התורה.

ולפי"ז למדו חז"ל דמאן דמתני לית ליה שיעורא דכשנסתלק מי שזכה ללמד לאחרים אין זה ענין של יחיד שקיבל תורה ונסתלקה היא ממנו, אלא דבסילוקו נסתלקה תורה מן הכלל, שעל ידו ניתנה מסורת התורה לדורות הבאים, ובהסתלקותו אין החסרון רק לימוד תורה שלימד לאחרים אלא ההעדר הוא לכלל ישראל ועל כן לית ליה שיעורא.

ומזה יש לנו ללמוד ולדעת דכאשר נסתלקו לעולמם גדולי ראשי הישיבות מרביצי תורה לאלפים ולמאות, ובפרט הגר"ד זצ"ל אשר העמיד תלמידים אשר הינם בגדר תלמיד מובהק במשך שנים רבות, וממנו באמת למדו דרך בלימוד. כשנסתלקים כאלו מרביצי תורה מכלל ישראל דבר זה נוגע לכל אחד ואחד, מכיון שנלקח חלק מכלל ישראל. על כן יש לכל אחד לראות וללמוד לחזק את עצמו ואת התורה בכלל ישראל להעמיד ישיבות תלמודי תורה, ובעיקר להעמיד את עצמו, אשר זהו מעיקרי העיקרים אשר עי"ז יוכל להעמיד גם תורה באחרים, ועי"ז שנקבל על עצמנו להרבות תורה הרבצת תורה ויראת שמים נזכה שיבולע המות לנצח.

© העלון יוצא ללא מטרת רווח, ואפשר לצלם לזיכוי הרבים בלבד.

להערות הארות הוספות מנויים ורעיונות ניתן לפנות keailtarog@gmail.com

לתרומות הנצחות והפצה ניתן לפנות ל 0527680034 בשעות בין הסדרים

לעילוי נשמת הרבנית זהבה גולדה לווין ע"ה בת הר"ר פישל הכהן ז"ל